

БЛЕЗ САНДРАР І МАРК ШАГАЛ: ПАЭТЫЧНА-ЖЫВАПІСНЫ СІНТЭЗ

Н. С. Іванова

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, г. Мінск;

fil.ivanovans1@bsu.by;

наук. кір. – А. А. Барысеева, канд. філал. навук, дац.

Артыкул прысвечаны інтэрмедыяльнаму ўзаемадзеянню творчасці паэта Б. Сандрара (Blaise Cendrars, 1887 – 1961) і мастака М. Шагала (Marc Chagall, 1887 – 1985) ў Парыжы пачатку XX ст. Абазначаны моманты жыццёвага і творчага скрыжаванняў двух творцаў-авангардыстаў. Аналіз ажыццяўляецца на аснове мастацкіх твораў Б. Сандрара, напісаных у 1910-х гг. і прысвечаных М. Шагалу (у прыватнасці, верш «Партрэт»), у тым ліку праз супастаўленне створаных паэтам вобразаў з жыццём мастака, яго аўтарскім стылем і светаадчуваннем (згадваюцца ўрыўкі з аўтабіяграфічнага рамана М. Шагала, яго вядомыя карціны, вершы, пражытыя творы). Праз суаднясенне жыццёвага і творчага шляхоў Б. Сандрара і М. Шагала раскрываецца сінтэз мастацтваў у эпоху авангарда – жывапісу і паэзіі.

Ключавыя словы: аўтарскі стыль; вершаваны партрэт; дамінантныя вобразы; мастацтва авангарда; паэзія і жывапіс; сінтэз мастацтваў.

У пачатку XX ст. Парыж становіцца цэнтрам сусветнага мастацтва, куды з розных краін прыежджаюць мастакі-пачаткоўцы, скульптары, пісьменнікі і паэты. Некаторыя з іх – П. Пікаса, М. Шагал, А. Мадыльяні, Х. Суцін, В. Цадкін, П. Крэмень і інш. – стаяць ля вытокаў фарміравання Парыжскай школы (*École de Paris*). Маючы падобную эстэтычную свядомасць, у французскай сталіцы яны аб'яднаюцца ў асобную, умоўна існую (у сувязі з нестабільнасцю і адсутнасцю цэласнай мастацкай праграмы) супольнасць, члены якой намагаюцца пракладаць шляхі «новага мастацтва».

Месцам сумеснага пражывання многіх мастакоў Парыжскай школы з'яўляецца інтэрнацыянальная камуна «Вулей» (*La Ruche*), свабодны творчы дух унутры якой спрыяе імкліваму развіццю авангардысцкіх тэндэнцый і іх распаўсюджванню ў мастацтве Францыі і за яе межамі. Да яшчэ аднаго мастацкага цэнтра адносіцца інтэрнат «Карабель-праляня» (*Bateau-Lavoir*), размешчаны ў багемным раёне Манмартр. Тут у 1900-1910-х гг. ствараюцца першыя палотны кубізму, футурызму, сюррэалізму, экспрэсіянізму, абстракцыянізму і інш. Акрамя таго, з мастакамі-авангардыстамі актыўна ўзаемадзейнічаюць маладыя французскія літаратары, сярод якіх – Г. Апалінэр, Б. Сандра, П. Рэвердзі, М. Жакоб, Г. Стайн, А. Сальмон і інш. З прычыны цеснага перапляцення лёсаў і пастаяннага інтэрмедыяльнага абмену вядомыя дзеячы мастацтва XX ст., не пазбаўляючыся індывідуальнага творчага характару, распрацоўваюць наватарскія мастацкія прыёмы.

У пачатку 1910-х гг. франка-швейцарскі паэт Блэз Сандра (Blaise Cendrars, 1887 – 1961) і мастак з беларуска-яўрэйскімі каранямі Марк Шагал (Marc Chagall, 1887 – 1985) знаёмяцца адзін з адным у Парыжы, паміж імі зараджаецца сяброўства. У сваім аўтабіяграфічным рамана «Маё жыццё», у поўным выглядзе апублікаваным у 1931 г., М. Шагал піша пра знаёмства з

гэтым паэтам, які зрабіў уплыў на жыццёвы і творчы шлях мастака: «Вот еще один светоч, легкий и звенящий, ты, Блэз, друг мой Сандрар. Хромовая куртка, разноцветные носки. Лавина солнца, бедности и рифм. Клубок ярких нитей. Огненный родник искусства. Круговерть чуть успевающих оформиться картин. Головы, руки и ноги, летающие коровы. Я так часто это вспоминаю, а ты, Сандрар? Ты был первым, кто посетил меня в “Улье”. Читал свои стихи, глядя в открытое окно или мне в глаза, улыбался моим картинам, и обоим нам было весело» [3, с. 127].

У красавіку 1912 г. – у самым пачатку літаратурнай кар’еры – Б. Сандрар піша невялікі паэтычны нарыс «Марк Шагал» (*Marc Chagall*): «Чалавек адзінокі, дужа адзінокі. Толькі нарадзіўшыся, ён упаў у цабэрак. Сёння ноччу ідзе дождж. Цёмна... Ён плача кроўю. Колы шаленства круцяцца ў нябесных барознах і абліваюць аблічча Бога брудам! Аблогі падскокваюць, быццам аслупянелыя...»¹ [4, с. 195]. Пры гэтым астатнія нарысы ў главе «Мастакі» (*Peintres*) зборніка «Сёння» (*Aujourd'hui, 1931*), прысвечаныя «новаму жывапісу» і такім авангардыстам, як П. Пікаса, Ж. Брак, Ф. Лежэ, Р. і С. Дэланэ, Л. Сюрваж, аб’яднаны падзагалоўкам «Мадэрністы» (*Modernités*) і напісаны пасля вайны – пераважна ў 1919 г., што, у сваю чаргу, паказвае, наколькі важная для станаўлення мастацкага метаду Б. Сандрара была ў 1912 г. постаць яго сябра-натхняльніка М. Шагала.

У кастрычніку 1913 г. Б. Сандрар прысвячае мастаку верш, які пазней увайшоў у зборнік «Дзевятнаццаць эластычных вершаў» (*Dix-neuf poèmes élastiques, 1919*). Ён складаецца з дзвюх частак: «Партрэт» (*Portrait*), аўтарскі пераклад якога на беларускую мову прыкладаецца, і «Майстэрня» (*Atelier*). У першай частцы аўтар стварае вобраз маладога мастака М. Шагала, у кубістычна-сюррэалістычнай манеры адлюстроўваючы яго жыццёвы і творчы шлях.

Падчас напісання верша Б. Сандрара, М. Шагал толькі пачынае распрацоўваць у Парыжы індывідуальны аўтарскі стыль. Пазней ва ўспамінах самога мастака з’яўляцца вобразы французскай сталіцы і сяброў-паэтаў: «В Париже я не стал разыскивать адресов академий, не искал встреч с профессорами. Сам город учил меня, его улицы, торговцы на рынках под открытым небом, кельнеры в кафе, сторожа, крестьяне и рабочие. Над ними над всеми разливался удивительно вольный, свободный свет...» [2], «Я, как в зеркале, видел себя одиноким, для всех чужим... Я делился моими сомнениями с друзьями – это были поэты Блез Сандрар и Гийом Аполлинер. Сандрар читал мне свои стихи – свободные, как распахнутые окна. Читал и поглядывал на мои картины, и этим, на свой лад, утешал меня» [2].

У вершы Б. Сандрара ўзнікаюць лейтматывы жывапісу М. Шагала, звязаныя з дзяцінствам мастака: родны Віцебск («брудныя страсці яўрэйскага мястэчка») і яго звыклы гарадскі пейзаж – царква, каровы («Ён бярэ царкву і малое царквой / Ён бярэ карову і малое каровай» [5, с. 77]), простыя мясцовыя жыхары («Гэта мясцовы гандляр / Даярка / Павітуха» [5, с. 78]). Гэтыя родныя

¹ Тут і далей пераклад з фр. наш – Н.І.

для М. Шагала вобразы становяцца дамінантнымі ў яго творчасці, яны ўзнікаюць не толькі на яго палотнах («Акно. Віцебск» (1908), «Выгляд з акна. Віцебск» (1910), «Я і мая вёска» (1911) і інш.), але і на старонках яго кніг (аўтабіяграфічнага рамана, вершаў, розных пражайтных твораў): «Мою камнату заліваў густо-сіні свет из единственного окна. Он шел издалека: с холма, на котором стояла церковь. Этот пригорок с церковью я не раз и всегда с удовольствием изображал на своих картинах» [3, с. 90], «Но Витебск – это место особое, бедный, захолустный городишко... Там десятки, сотни синагог, мясных лавок, прохожих» [3, с. 134].

Вобраз сям'і мастака ўзнаўляецца ў вершы з дапамогай метанімічных вобразаў-асацыяцый: так, карова і бычыная пуга («Ён малое бычынай пугай» [5, с. 77]) звязаны з дзедам (з «Майго жыцця»: «Как я любил приезжать в Лиозно, в твой дом, пропахший высохшими коровьими шкурами!... Вся твоя амуниция висела обычно при входе, у самой двери: вешалка с одеждой, шляпами, кнутом... И все это – мой дедушка» [3, с. 20], «Для меня дедов дом был полон звуков и запахов искусства. Повсюду, как белье для просушки, были развешаны шкуры» [3, с. 21]). Бацька М. Шагала працаваў у гандляра селядцом («Одежда отца была вечно забрызгана селедочным рассолом» [3, с. 10]), з рыбай звязаны і горад («Прощай, Витебск. Оставайтесь со своими селедками, земляки!» [3, с. 109]). Верагодна, таму Б. Сандрар у сваім паэтычным партрэце выкарыстоўвае вобраз сардзіны, якой, замест пэндзля, малое мастак.

Парадаксальны характар роднага мастаку правінцыяльнага горада («Мой грустный и веселый город!» [3, с. 9]) адлюстраваны і ў радках Б. Сандрара: «Ён малое ўсімі бруднымі страсцямі яўрэйскага мястэчка / Усёй празмернай сексуальнасцю рускай правінцыі» [5, с. 77]. «Правінцыяльнаму» Віцебску супрацьпастаўляецца вобраз «мадэрнісцкай» Францыі, аднак «пазбаўленай пачуццёвасці». Вобраз Эйфелевай вежы – сімвала сучаснай эпохі і яшчэ аднаго лейтматыву ў жывапісе М. Шагала (напрыклад, карціны «Арачны мост і Эйфелева вежа» (1911), «Парыж праз акно» (1913), «Эйфелева вежа» (1934) і інш.) – з'яўляецца і ў вершы Б. Сандрара («І Вежа штопарам» [5, с. 78]), далей, у другой частцы «Майстэрня», згадваецца і інтэрнат «Вулей»: «Ла Рюш / Лесвіцы, дзверы, лесвіцы» [5, с. 78].

Найважнейшы для эстэтыкі мастацкага метаду М. Шагала вобраз яго нявесты – Бэлы Розенфельд (1895-1944) – з'яўляецца і ў вершы Б. Сандрара («Гэта яго нарочная» [5, с. 78]). Вобраз знакамітай музы мастака ў белай сукенцы ўзнікае і ў мемуарах М. Шагала («Только открыть окно – и она здесь, а с ней лазурь, любовь, цветы. С тех давних пор и по сей день она, одетая в белое или в черное, парит на моих картинах, озаряет мой путь в искусстве» [3, с. 137]), і на палотнах («Бэла ў чорных пальчатках» (1909), «Нявеста з веерам» (1911), «Заручаныя і Эйфелева вежа» (1913) і інш.), а таксама ў вершах мастака (у перакладзе з ідыша Р. Барадуліна: «Мая жонка», «Бэла», «Ці Бога маліць мне» [1] і інш.).

Радок Б. Сандрара «Ёсць цабэркі з крывёй / Там мыюць нованароджаных» таксама адсылае да жыццёвага шляху М. Шагала – яго нараджэння: «Корыто

– первое, что увидели мои глаза. Обыкновенное корыто: глубокое, с закругленными краями. Какие продаются на базаре. Я весь в нем умещался» [3, с. 7]. Успаміны мастака ўвасабляюцца і на карціне «Нараджэнне» 1910 г. У радках «Ён бярэ карову і малое каровай / Сардзінай / Галовамі, рукамі, нажамі / Ён малое бычынай пугай» [5, с. 77], «Ён мае вочы на задзе» [5, с. 77], «Сучаснасці вусны» [5, с. 78] адлюстроўваецца ўнікальны стыль мастака – калі вобразы, фігуры, элементы рэальнасці існуюць у асаблівым «надрэальным» вымярэнні, яны прадстаўлены «вверх тормашками, как я [Марк Шагал] переворачиваю свои картины» [3, с. 157]. М. Шагал знаходзіцца ў пошуку магчымасці «пераварнуць» мастацтва: «Все мы [художники], казалось мне, робко ползаем по поверхности мира, не решаясь взрезать и перевернуть этот верхний пласт и окунуться в первозданный хаос» [3, с. 117]. Верагодна, задачу «пераварнуць мастацтва» мастак ставіць і перад паэтамі ў тым ліку («Паэт з перавернутой галавой» (1911), «Паэт, або палова чацвёртага» (1912)).

Вобраз Хрыста таксама з’яўляецца важным для творчасці М. Шагала: да яго мастак нязменна звяртаецца ў прозе («Главное – искусство, главное – писать, причем не так, как все. А как? Даст ли мне Бог или уж не знаю кто силу оживить картины моим собственным дыханием, вложить в них мою мольбу и тоску, мольбу о спасении, о возрождении?» [3, с. 79]) і паэзіі («Мае слёзы», «Гэтулькі год», «Я, Твой сын...» [1] і інш.), на палотнах («Адзінота» (1933), «Белае распяцце» (1938), «Зыход» (1966) і інш.). У вершы Б. Сандрар уводзіць паралельныя вобразы Хрыста і Шагала («Хрыстос гэта ён / Ён маленства правёў на Крыжы» [5, с. 78]), выяўляе мастака як распятага Бога – нават яго цела фрагментавана.

Першыя два радкі верша («Ён спіць / Ён абуджаны» [5, с. 77]) антытэтычныя, яны паўтараюцца ў канцы («Ён быў абуджаны / Ён спіць цяпер» [5, с. 78]), ствараючы кальцавую кампазіцыю, падкрэсліваючы цыклічнасць і ірэальнасць таго, што адбываецца. Сціранне мяжы паміж сном і явай – адзін з галоўных мастацкіх прыёмаў на палотнах М. Шагала (асабліва ён праяўляецца ў карцінах «Аўтапартрэт з музай (Сон)» (1918), «Сон у летнюю ноч» (1939), «Мара (Сон)» (1945) і інш.). Мастак, шмат у чым прадчуваючы сюррэалістычную эстэтыку, увасабляе сябе (і іншых герояў) у палёце па нябёсах («Нябёсы шалёныя» [5, с. 78] у Б. Сандрара) не толькі ў жывапісе («Візіт да бабулі і дзеда» (1916), «Над горадам» (1918), «Сіняе паветра» (1937) і інш.) – у гэтым «палёце» складаецца філасофія яго творчасці (урыўкі з аўтабіяграфіі: «Но я ухожу в свои мысли, взлетаю над миром» [3, с. 82], «О, вот бы оседлать каменную химеру Нотр-Дама, обхватить ее руками и ногами да полететь! Подо мной Париж! Мой второй Витебск!» [3, с. 131], «Дзесяткі гадоў майго лунання ў нябёсах добра паказалі мне, што адбываецца на зямлі...» [Цыт. па: 1, с. 16] і г.д.).

У паэтыцы кантрастаў і ірэальнага двусвецця М. Шагала важную ролю адыгрываюць вобразы жыцця і смерці як адначасовых станаў у свядомасці творцы (у Б. Сандрара: «Ён душыцца сваім гальштукам / Шагал уражаны што ўсё яшчэ жывы» [5, с. 78], у аўтабіяграфіі мастака: «Но главное, родился я мертвым. Не хотел жить... В общем, я мертворожденный» [3, с. 8], «На ней

[Белле] белое платье, черные перчатки. Я пишу ее портрет. Пересчитав все городские заборы, пишу “Смерть”. Вживаясь в моих близких, пишу “Свадьбу”» [3, с. 109], у яго вершах: «...як укрыжаваны Хрыстос, узнікаю, / да мальберта прыбіты цвікамі. / Са мною скончана? / Мне болей не жыць? / Мая карціна завершана? / Усё зіхаціць, ліецца, бяжыць» [1, с. 159], «Ці жыў, ці живу, не ўцямлю як след» [1, с. 160], «Нехта ёсць, хто дае нам жыццё, / нехта ёсць, хто дае нам смерць» [1, с. 160], таксама ў жывапісе: «Нябожчык (Смерць)» (1908)).

Так, Б. Сандрар стварае вершаваны партрэт М. Шагала (як і мастакі, у сваю чаргу, актыўна ў той час стваралі партрэты літаратараў) – партрэт мастака вачыма паэта. Гэты паэтычны экфрасіс уяўляе сабой зусім не цэласны, а фрагментаваны (кубістычны) вобраз чалавека-творцы і ўсёй разнастайнасці яго ўнутранага і знешняга свету. Можна сказаць, што гэты «ірэальны» паэтычны партрэт ствараецца (у асобных фрагментах) толькі ў свядомасці – аўтарскай і чытацкай, пры гэтым у кожнага рэцыпіента ён існуе ў розных (бяскончых) відах. У вершы Б. Сандрара не толькі парушаюцца межы паміж жывапісам і паэзіяй, але і выбудоўваецца шматмерная «партрэтная» рэальнасць: «І вось раптоўна ваш партрэт / Гэта ты чытач / Гэта я / Гэта ён» [5, с. 77]. Чытач з’яўляецца адначасова і гледачом, і мастаком, і асобай, чый партрэт ствараецца.

У «Прозе аб транссібірскім экспрэсе і маленькай Жанне Французскай» (*La Prose du transsibérien et de la petite Jehanne de France*, 1913) Б. Сандрара таксама з’яўляецца вобраз М. Шагала: «Як мой сябар Шагала, я мог бы зрабіць серыю вар’яцкіх карцін» [5, с. 41]. Праз дзесяцігоддзі – у эсэ «Занадта, гэта занадта» (*Trop c’est trop*, 1957) – Б. Сандрар згадае старога сябра, якога не бачыў каля сарака гадоў: «...герой Шагала, Скрыпач на даху, хімерычная, паэтычная, акрабатычная, няўстойлівая, неўраўнаважаная, няўлоўная істота, якая левітуе, – так Шагала часта з настальгіяй маляваў свайго героя, гэты лейтматыўны для мастака вобраз узнікае кожны раз, калі ён успамінае сваё дзяцінства і віцебскае гэта» [6, с. 287]. М. Шагала – ужо сусветна вядомы ў той час мастак – застаецца тым жа «лунаючым летуценнікам». Яшчэ адзін вядомы рэфарматар паэзіі – французскі паэт і дзеяч мастацтва Г. Апалінэр – прысвячае М. Шагала верш «Праз Еўропу» (*À travers l’Europe*), у сваю чаргу, мастак стварае «У гонар Гіёма Апалінэра» (1913). Акрамя таго, класік беларускай літаратуры Р. Барадулін пераклаў паэзію М. Шагала на беларускую мову, а таксама напісаў у гонар яго пяць вершаў (у тым ліку «Да партрэта Марка Шагала») і эсэ «Пастаялец нябёсаў» [1].

Жыццё і творчасць М. Шагала – віцебскага жывапісца і паэта, абвінавачанага ў 1910-ых гг. іншымі мастакамі ў залішняй «літаратурнасці», – пабудаваны на кантрастах («Я люблю “контрасты”, в них таится истинная гармония» [2]). У яго шматграннай творчай асобе пераплецены розныя віды мастацтва (Р. Барадулін: «Марк Шагала, як і вялікія мастакі Адраджэння, паэт. Ён хацеў пакінуць слова, бо слова трывалейшае за палатно, няхай і вячнейшае ва ўспрыманні наступных пакаленняў палатно...» [1, с. 15], словы самога мастака: «Писал эти страницы как красками по холсту» [3, с. 201], «Я всегда

мечтал работатъ над книгами, сливаться с литературой... родство, родственность в искусстве, потому что помимо, конечно, того, что всякое искусство имеет свои законы и свои средства выражения, через все искусства проходит некая «линия сердца», все их равно единящая...» [2].

Такім чынам, творчыя шляхі Б. Сандрара і М. Шагала непарыўна звязаны з жывапісам і паэзіяй, абодва дзеячы мастацтва, прыехаўшы ў Парыж, уплываюць на станаўленне мастацкага метаду адзін аднаго. Інтэрмедыяльны характар іх мастацкіх твораў абумоўлены таксама атмасферай французскай сталіцы ў 1910-х гг. Пры гэтым аўтарскі стыль як Б. Сандрара, так і М. Шагала не адносіцца да адной пэўнай плыні – у іх творчасці адбываецца сінтэз паэтыкі сімвалізму, кубізму, сімулянізму, сюррэалізму. Абудва – першы ў паэзіі, другі ў жывапісе – выбіраюць адлюстраванне індывідуальна-пачуццёвай эстэтыкі перажывання шматстайнай (калейдаскапічнай і кантраснай), фрагментаванай надрэальнасці. У вершы Б. Сандрара «Партрэт», як і на палотнах М. Шагала, мастацкую рэальнасць, якую стварае аўтар, можна назваць «перавернутай»: жывапіс пераносіцца на старонкі паэзіі, паэт становіцца мастаком, мастак – паэтам, чытач – гледачом і г.д. – так рэалізуецца паэтычна-жывапісны сінтэз, характэрны для мастацтва пачатку XX ст.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Барадулін, Р. Толькі б яўрэі былі!.. : кніга павагі і сяброўства / Р. Барадулін, рэд. Н. Давыдзенка. – Мінск : Кнігазбор, 2011. – 244 с.
2. Шагал, М. Ангел над крышамі : стихи, проза, статьи, выступления, письма / М. Шагал [Электронный ресурс]. – М. : Современник, 1989. – 221 с. : с ил. – Режим доступа : <http://www.m-chagall.ru/library/Angel-nad-kryshami40.html>. – Дата доступа : 06.02.2023.
3. Шагал, М. Моя жизнь : пер. с фр. Н. Мавлевич / М. Шагал. – СПб. : Азбука, Азбука-Аттикус, 2018. – 240 с. : с ил.
4. Cendrars, B. Aujourd'hui / B. Cendrars // Oeuvres complètes : en 8 v. – Paris : Denoël, 1963. – Vol. 4. – P. 139–240.
5. Cendrars, B. Du monde entier, poésies complètes : 1912-1924 / B. Cendrars. – Paris : Gallimard, 1967. – 188 p.
6. Cendrars, B. Trop c'est trop / B. Cendrars // Oeuvres complètes : en 8 v. – Paris : Denoël, 1965. – Vol. 8. – P. 135–310.

Б. Сандрап

Portrait

Il dort

Il est éveillé

Tout à coup, il peint

Il prend une église et peint avec une église

Il prend une vache et peint avec une vache

Avec une sardine

Avec des têtes, des mains, des couteaux

Il peint avec un nerf de bœuf

Il peint avec toutes les sales passions d'une petite ville juive

Avec toute la sexualité exacerbée de la province russe

Pour la France
Sans sensualité
Il peint avec ses cuisses
Il a les yeux au cul
Et c'est tout à coup votre portrait
C'est toi lecteur
C'est moi
C'est lui
C'est sa fiancée
C'est l'épicier du coin
La vachère
La sage-femme
Il y a des baquets de sang
On y lave les nouveaux-nés
Des ciels de folie
Bouches de modernité
La Tour en tire-bouchon
Des mains
Le Christ
Le Christ c'est lui
Il a passé son enfance sur la Croix
Il se suicide tous les jours
Tout à coup, il ne peint plus
Il était éveillé
Il dort maintenant
Il s'étrangle avec sa cravate
Chagall est étonné de vivre encore

Пераклад Н. Івановай

Партрэт
Ён спіць
Ён абуджаны
Раптоўна ён малюе
Ён бярэ царкву і малюе царквой
Ён бярэ карову і малюе каровай
Сардзінай
Галовамі, рукамі, нажамі
Ён малюе бычынай пугай
Ён малюе ўсімі бруднымі страсцямі яўрэйскага мястэчка
Усёй празмернай сексуальнасцю рускай правінцыі
Для Францыі
Без пачуццёвасці
Ён малюе сваімі сцёгнамі
Ён мае вочы на задзе
І вось раптоўна ваш партрэт

Гэта ты чытач
Гэта я
Гэта ён
Гэта яго нарачоная
Гэта мясцовы гандляр
Даярка
Павітуха
Ёсць цабэркі з крывёй
Там мыюць нованароджаных
Нябёсы шалёныя
Сучаснасці вусны
І Вежа штопарам
Рукі
Хрыстос
Хрыстос гэта ён
Ён маленства правёў на Крыжы
Ён самагубца кожны дзень
Раптоўна ён не малюе больш
Ён быў абуджаны
Ён спіць цяпер
Ён душыцца сваім гальштукам
Шагал уражаны што ўсё яшчэ жывы